

Briefing: Magnitskijlagen

Författare: Viktor Lundquist

ISBN: 978-91-7703-122-2

Bakgrund

År 2007 beslagtogs den ryska polisen dokument och datorer från Hermitage Capital Management, ett investmentbolag grundat av b.l.a. William Browder. Juristen Sergej Magnitskij anlätades av HCM för att granska fallet, och upptäckte då korruption och bedrägeri bland högt uppsatta ryska statstjänstemän. Han greps i samband med att han avslöjade att mer än 230 miljoner dollar i ryska skattepengar hade försvunnit.¹

Drygt ett år senare, den 16 november 2009, dog Magnitskij i fängelse. Browder uppger att Magnitskij, under sin tid i fångenskap, torterades och misshandlades i syfte att han skulle dra tillbaka sitt vittnesmål, och i stället erkänna att det var han själv som stulit pengarna. Sergej Magnitskij dog till följd av den tortyr och misshandel han utsatts för, samt att han nekats livsavgörande vård. Han hade bland annat drabbats av gallsten och inflammerad bukspottkörtel. En rysk officiell utredning inleddes för att klargöra vad som skett, men i slutändan har ingen dömts för mordet. FN:s råd för mänskliga rättigheter menar att den officiella utredningen saknar legitimitet, då några av utredarna är samma personer som Magnitskij anklagade för bedrägeri.²

Om Magnitskijlagen

Mordet på Magnitskij gav upphov till den s.k. Magnitskijlagen (eng. ”The Magnitsky Act”). Syftet är att bestraffa individer som utövar människorättsbrott. Utformningen av lagen har varierat i de länder som infört den, men på det stora hela är innehållet snarlikt. Grunderna är:

- Upprättandet av en lista på personer som misstänks ägna sig åt människorättsbrott.
- Dessa personer nekats inresetillstånd till det aktuella landet.
- Eventuella tillgångar i landet blir frysta, och personerna förlorar all tillgång till dessa.³
- I många fall blir det dessutom olagligt att göra affärer med personer som hamnar på listan.⁴

¹ DN, ”Sergej Magnitskij: detta har hänt”, (2013-06-25) <https://www.dn.se/nyheter/varlden/sergej-magnitskij-detta-har-hant/?forceScript=1&variantType=large>

² BBC, Q&A: The Magnitsky affair”, (2013-07-11) <http://www.bbc.com/news/world-europe-20626960>

³ SvD, ”Bill Browder om mordet på Magnitskij”, (2017-09-13) <https://www.svd.se/susanne-berger-och-bjorn-tunback-intervju-med-bill-browder-om-behovet-av-en-global-magnitskijlag-del-i>

⁴ National Magazine, ”Canada strengthens anti-corruption laws with Magnitsky law”, (2017-10-15) <http://nationalmagazine.ca/Articles/October-2017/Canada-strengthens-anti-corruption-laws-with-Magni.aspx>

Vad utmärker Magnitskijlagen?

Magnitskijlagen skiljer sig från andra lagar som syftar till att straffa de som ägnar sig åt människorättsbrott, då den:

- Riktas specifikt mot personer och inte stater. Breda, svepande sanktioner drabbar ofta civilbefolkningen, som inte haft något med begångna brott att göra. Dessutom drabbar de sällan korrumperade välbärgade personer, eftersom dessa har förvärvade förmögenheter, ofta i andra länder.
- Lagen verkar både proaktivt och reaktivt. De som sätts upp på listan drabbas hårt, vilket i sin tur har en avskräckande effekt på personer som inte ännu är på listan, men som riskerar att hamna där, och ger dessa incitament att sluta med sin illegala verksamhet.⁵

Vilka länder har implementerat lagen och hur har debatten sett ut?

USA var det första landet att implementera lagen år 2012. Syftet var att straffa de som varit inblandade i Sergej Magnitskijs död genom att neka dessa inresetillstånd till USA och neka dem tillgång till landets banksystem. Arbetet med vilka som sätts upp på listan är ett samarbete mellan utrikesdepartementet, finansdepartementet och jurister hos OFAC (Office of Foreign Assets Control).⁶

Estland var det andra landet som röstade igenom en Magnitskijlag. Eerik-Niiles Kross, parlamentsledamot och tidigare chef för underrättelseverksamhet i Estland, var drivande i att få igenom lagen. Han motiverade behovet av den med följande ord:

“We don’t want those individuals whose actions are in direct conflict with our values to come to Estonia, even if those actions aren’t directly connected with Estonia. [...] this legislation adds serious credibility to Estonia’s strong rhetoric about protecting human rights.”⁷

Det var ingen estnisk parlamentariker som röstade mot lagen. Och även i Kanada rådde det stor enighet – inget parti röstade emot lagförslaget i parlamentet. Irwin Cotler, kanadensisk människorättsexpert och tidigare parlamentsledamot beskrev idén bakom lagen så här:

”This is not directed against Russia. It’s not directed against any country or government. It’s directed against the human rights violators who operate within a culture of corruption and criminality and impunity. This is

⁵ SvD, ”Bill Browder fortsätter kampen för rättvisa”, (2017-09-14) <https://www.svd.se/bill-browder-fortsatter-kampen-for-rattvisa>

⁶ SvD, ”Bill Browder om mordet på Magnitskij”, (2017-09-13) <https://www.svd.se/susanne-berger-och-bjorn-tunback-intervju-med-bill-browder-om-behovet-av-en-global-magnitskijlag-del-i>

⁷ UpNorth, ”Estonia a global human rights leader with Magnitsky law”, (2016-12-20) <http://upnorth.eu/estonia-a-global-human-rights-leader-with-magnitsky-law/>

*intended, effectively, to combat that impunity, hold them accountable, ensure that Canada cannot become a place where they can travel to, launder their proceeds, send their kids to school, etcetera.”*⁸

Den 16 november 2017 antog Litauen Magnitskijlagen, av ett enhälligt parlament. Lagen väntas träda i kraft i början av nästa år.⁹ Även Gibraltar antog Magnitskijlagen någon vecka tidigare.¹⁰ I början av 2017 röstade Storbritanniens underhus, House of Commons, för en Magnitskijlag. Där har diskussioner länge förts hur landet ska undvika att bli en etablerad hemort för pengatvätt, och stats säkerhetsminister Ben Wallace beskrev lagen som:

*”A clear statement that the UK will not stand by and allow those who have committed gross abuse or violations around the world to launder their money here.”*¹¹

Därför borde även Sverige införa lagen:

- Lagen förhindrar individer som systematiskt ägnar sig åt och tjänar pengar på människorättsbrott från att använda Sverige som tillflyktsort och plats att förvara sina pengar.
- Lagen riktar sig inte specifikt mot Ryssland, eller något annat land eller regering, utan mot enskilda personer som ägnar sig åt systematiska kränkningar och brott mot mänskliga rättigheter. Lagen slår hårdast mot de skyldiga utan att den övriga befolkningen drabbas. Till skillnad från sanktioner blir det därför också svårare att utnyttja lagen i propagandaslyften.
- Om Sverige antar lagen skickar det en tydlig signal om att vi som land står upp för mänskliga rättigheter och att vi inte passivt ser på när dessa kränks.

⁸ National Post, "Human rights expert Irwin Cotler says Canada is 'protecting our sovereignty' with Magnitsky law", (2016-10-16) <http://nationalpost.com/news/politics/human-rights-expert-irwin-cotler-says-canada-is-protecting-our-sovereignty-with-magnitsky-law>

⁹ The Baltic Times, "Lithuanian Parliament passes 'Magnitsky act'", (2017-11-16) <https://www.baltictimes.com/lithuanian-parliament-passes-magnitsky-act/>

¹⁰ Vox Gibraltar, "Bill to Amend the Proceeds of Crime Act 2015", (2017-11-09) <http://vox.gi/cms/local/11151-bill-to-amend-the-proceeds-of-crime-act-2015.html>

¹¹ BBC, "Magnitsky bill turns UK into 'hostile environment' for kleptocrats", (2017-02-17) <http://www.bbc.com/news/uk-39047321>

Faktaruta: William Browder

William ”Bill” Browder är en amerikansk-brittisk affärsman. Han är VD och medgrundare av investmentbolaget Hermitage Capital Management, som tidigare var ett av de största utländska investmentbolagen i Ryssland.¹² Den ryska regeringen har svartlistat Browder från resor till landet, med hänvisning till att han är ett hot mot den nationella säkerheten. Browder själv menar att beslutet beror på att han medverkat till att avslöja korrupktion, kopplat till landets skattemyndighet och inrikesministerium.¹³ Sedan mordet på Magnitskij för snart tio år sedan reser Browder världen runt för att berätta historien om hans död, och arbetar för att få fler länder att anta Magnitskijlagen.

¹² The Wall Street Journal, ”The Man Who Stood Up to Putin”, (2014-05-09) <https://www.wsj.com/articles/the-weekend-interview-the-man-who-stood-up-to-putin-1399674165>

¹³ The Economist, ”An enemy of the people”, (2006-03-26) <http://www.economist.com/node/5661601>